

ГАДААДЫН ЗАРИМ УЛС ОРНУУДЫН ҮНДСЭН ХУУЛЬД БАЙГАЛИЙН БАЯЛГИЙН ХУВААРИЛАЛТТАЙ ХОЛБООТОЙ АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛСАН БАЙДАЛ

(Мэдээлэл, лавлагаа)

Д.Халиун

Энэхүү мэдээлэл, лавлагаанд гадаадын зарим улс орнууд Үндсэн хуульдаа²²⁴ байгалийн баялгийн хуваарилалттай холбоотой асуудлыг хэрхэн тусгасныг судалсан болно.

*Хүснэгт 1. Үндсэн хуульд байгалийн баялгийн хуваарилалттай
холбоотой асуудлыг тусгасан байдал*

№	Улсын нэр	Тайлбар
1.	Албани	Үндсэн хуулийн 5 дугаар бүлэг. Нийгмийн зорилтууд 59 дугаар зүйлийн 59.1-д 1.Төр нь (...): dh. ой, ус, бэлчээр болон бусад байгалийн баялгийг зохистой ашиглахдаа тогтвортой хөгжлийн зарчмыг үндэс болгоно;
2.	Ангол	Үндсэн хуулийн 21 дүгээр зүйл Анголын төрийн үндсэн зорилт нь: m. Улсын нутаг дэвсгэр даяар эвтэй, тогтвортой хөгжлийг дэмжиж, байгаль хамгаалах, экологийн тэнцвэрийг хадгалах, эдийн засгийн үйл ажиллагааны зохистой байршлыг хангах, бүхий л байгалийн баялгийг тогтвортой хөгжлийн хүрээнд зохистойгоор ашиглах, ирээдүй хойч үеийнхний эрхийг хүндэтгэх, төрөл зүйлийн хадгалалтад хүндэтгэлтэй хандахад шаардагдах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлнэ. 3. Байгаль орчныг хамгаалахад аюул учруулах, гэмтээх үйлдлийг хуулиар шийтгэнэ.
3.	Бахрейн	Үндсэн хуулийн 11 дүгээр зүйл Байгалийн баялаг ба нөөц баялаг нь төрийн өмч мөн. Төрөөс улсын аюулгүй байдал болон үндэсний эдийн засгийн хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан тэдгээрийг хамгаалж, зохистойгоор ашиглана.
4.	БНСУ	Үндсэн хуулийн 120 дугаар зүйл 1.Эрдэс болон газар доорх баялаг, далайн баялаг, усан цахилгаан станц ба ашиглаж болох байгалийн нөөц баялгийг хуульд заасны дагуу тодорхой хугацаанд олборлох, сайжруулах, ашиглах зөвшөөрлийг өгч болно. 2.Газар ба байгалийн баялаг нь улсын хамгаалалтад байх ба улсаас түүнийг тэнцвэртэй байдлаар ашиглах үүднээс шаардлагатай төлөвлөгөө батална.
5.	Индонез	Үндсэн хуулийн 33 дугаар зүйл Улсын хувьд чухал ач холбогдол бүхий ард түмний амьдралд нөлөөлөх үйлдвэрлэлийн салбар нь төрийн эрх мэдэлд байна. Газар, ус, байгалийн баялаг нь төрийн эрх мэдэлд байх бөгөөд ард түмний хамгийн их ашиг тусын тулд ашиглагдана. Үндэсний эдийн засгийн зохион байгуулалтыг нэгдмэл байдал, шударга ёс, тогтвортой байдал, хүрээлэн буй орчны хэтийн төлөв, бие даасан байдал, үндэсний эдийн засгийн хөгжил дэвшил, нэгдмэл байдлыг тэнцвэржүүлэх зарчмыг баримтлан ардчилсан эдийн засгийн үндсэн дээр явуулна. Энэ зүйлийн хэрэгжилттэй холбоотой асуудлыг хуулиар зохицуулна.

²²⁴Энэхүү судалгааны ажлыг гүйцэтгэхдээ Техасын Их Сургууль, Чикагогийн Их Сургууль, Лондонгийн Их Сургууль, АНУ-ын Энхтайвны институтаас хамтран хэрэгжүүлсэн төслийн хүрээнд бий болгосон олон улсын Үндсэн хуулийн нэгдсэн сан буюу www.constituteproject.org цахим хуудас дахь эх сурвалжийг ашиглав.

6.	Иран	Үндсэн хуулийн 153 дугаар зүйл Улс орны байгалийн нөөц баялаг, эдийн засаг, зэвсэгт хүчин, соёл түүнчлэн үндэсний амьдралын бусад асуудалд гадаадын хяналт тавих аливаа хэлбэрийн гэрээ хэлэлцээрийг хориглоно.
7.	Киргиз	Үндсэн хуулийн 12 дугаар зүйл 5. Газар, түүний нөөц, агаарын зай, ус, ой, ургамал, амьтны аймаг, болон байгалийн бусад баялаг нь Киргиз Улсын онцгой өмч мөн. Эдгээрийг Киргизийн ард түмний амьдрал, үйл ажиллагааны үндэс суурь болгон байгаль орчны нэгдмэл тогтолцоог хамгаалах зорилгоор ашиглах бөгөөд төрийн тусгай хамгаалалтад байна. Хувийн өмч байж болохгүй бэлчээрийн газраас бусад газар нь хувийн, орон нутгийн болон бусад өмчийн хэлбэртэй байж болно.
8.	Кувейт	Үндсэн хуулийн 21 дүгээр зүйл Байгалийн баялаг, нөөц нь төрийн өмч мөн. Төрийн зүгээс эдгээр нөөцийг өөрийн аюулгүй байдал, үндэсний эдийн засгийн зайлшгүй хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан хадгалж, зохистойгоор ашиглана.
9.	Норвег	Үндсэн хуулийн 112 дугаар зүйл Хүн бүр эрүүл мэнд, байгаль орчинд ээлтэй, түүний бүтээмж, төрөл зүйлийг хадгалсан орчинд амьдрах эрхтэй. Байгалийн баялгийг ирээдүй хойч үеийнхэндээ хадгалан хамгаалах, урт хугацааны цогц бодлогын хүрээнд байгалийн нөөцийг ашиглана.
10.	Оман	Үндсэн хуулийн 11 дүгээр зүйл Эдийн засгийн зарчмууд Байгалийн бүх баялаг, нөөц нь төрийн өмч мөн бөгөөд тэдгээрийг улсын аюулгүй байдал, үндэсний эдийн засгийн эрх ашгийн шаардлагад нийцүүлэн хамгийн тохиромжтой байдлаар хадгалж, ашиглана. Аливаа концесс, эсхүл улсын нөөцийн хөрөнгө оруулалтыг гагцхүү хууль тогтоомжоор, хязгаарлагдмал хугацаагаар, үндэсний ашиг сонирхлыг хамгаалсан байдлаар олгоно.
11.	ӨАБНУ	Үндсэн хуулийн 224 дүгээр зүйл Хүн бүр: б. одоогийн болон ирээдүйн ашиг тусын тулд зохистой хууль тогтоомж болон бусад арга хэмжээгээр байгаль орчноо хамгаалуулах эрхтэй. Тэдгээр нь: iii. экологийн тогтвортой хөгжлийг хангах, байгалийн баялгийг ашиглалт эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд чиглэсэн зөв зохистой хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн байна.
12.	Тунис	Үндсэн хуулийн 13 дугаар зүйл Байгалийн баялаг нь Тунисийн ард түмний мэдэлд байна. Төр засаг ард түмний нэрийн өмнөөс түүнийг захиран зарцуулах эрхийг хэрэгжүүлнэ. Эдгээр нөөцтэй холбоотой хөрөнгө оруулалтын гэрээг Төлөөлөгчдийн Ассамблей дахь эрх бүхий хороонд танилцуулна. Байгуулсан гэрээ хэлэлцээрийг Ассамблейд батлуулахаар хүргүүлнэ.
13.	Чех	Үндсэн хуулийн 7 дугаар зүйл Байгалийн нөөц баялгийг зохистой ашиглах болон байгалийн баялгийг хамгаалах асуудлыг төр хариуцна. Үндсэн хуулийн 35.2-т заасны дагуу: Хүн бүр байгаль орчин, байгалийн баялгийн нөхцөл байдлын талаар цаг тухайд нь бүрэн дүүрэн мэдээлэл авах эрхтэй байна. Аливаа этгээд эрхээ хэрэгжүүлэхдээ хүрээлэн буй орчин, байгалийн баялаг, байгалийн төрөл зүйлийн баялаг, эсхүл соёлын дурсгалт зүйлсэд хуулиар тогтоосон хэмжээнээс давсан хохирол учруулахыг хориглоно.
14.	Эстони	Үндсэн хуулийн 5 дугаар зүйл Эстонийн байгалийн баялаг, нөөц баялаг нь үндэсний баялаг мөн бөгөөд тэдгээрийг арвич хямгач зарчмаар зарцуулна.

ХАВЦРАЛТ**(Ownership over natural resources)**

Albania 1998 (rev. 2016)

PART TWO CHAPTER V ARTICLE 591

1. The state, within its constitutional powers and the means at its disposal, aims to supplement private initiative and responsibility with:

[...]

dh. rational exploitation of forests, waters, pastures and other natural resources on the basis of the principle of sustainable development;

Angola 2010

TITLE I ARTICLE 21

The fundamental tasks of the Angolan state shall be:

[...]

m. To promote harmonious and sustainable development throughout national territory, protecting the environment, natural resources and the historic, cultural and artistic heritage of the nation;

TITLE II CHAPTER II SECTION I ARTICLE 39 (ENVIRONMENTAL RIGHTS)

1. Everyone has the right to live in a healthy and unpolluted environment and the duty to defend and preserve it.

2. The state shall take the requisite measures to protect the environment and species of flora and fauna throughout national territory, maintain the ecological balance, ensure the correct location of economic activities and the rational development and use of all natural resources, within the context of sustainable development, respect for the rights of future generations and the preservation of species.

3. Acts that endanger or damage conservation of the environment shall be punishable by law.

Bahrain 2002 (rev. 2017)

CHAPTER II ARTICLE 11

All natural wealth and resources are State property. The State shall safeguard them and exploit them properly, while observing the requirements of the security of the State and of the national economy.

Czech Republic 1993 (rev. 2013)

CHAPTER I ARTICLE 7

The state shall concern itself with the prudent use of its natural resources and the protection of its natural wealth.

УИИМН
СУДАЛГААНЫ САН

CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS AND BASIC FREEDOMS

CHAPTER 4

ARTICLE 352

Everyone has the right to timely and complete information about the state of the environment and natural resources.

[...]

No one may, in exercising her rights, endanger or cause damage to the environment, natural resources, the wealth of natural species, or cultural monuments beyond the extent designated by law

Estonia 1992 (rev. 2015)

CHAPTER I

ARTICLE 5

The natural wealth and resources of Estonia are national riches which shall be used economically.

Iran (Islamic Republic of) 1979 (rev. 1989)

CHAPTER IV

ARTICLE 45

Public wealth and property, such as uncultivated or abandoned land, mineral deposits, seas, lakes, rivers and other public water-ways, mountains, valleys, forests, marshland, natural forests, unenclosed pastureland, legacies without heirs, property of undetermined ownership, and public property recovered from usurpers, shall be at the disposal of the Islamic government for it to utilize in accordance with the public interest. Law will specify detailed procedures for the utilization of each of the foregoing items.

CHAPTER X

ARTICLE 153

Any form of agreement resulting in foreign control over the natural resources, economy, army, or culture of the country, as well as other aspects of the national life, is forbidden.

Iraq 2005

SECTION FOUR

ARTICLE 111

Oil and gas are owned by all the people of Iraq in all the regions and governorates.

SECTION FOUR

ARTICLE 112

SECTION FOUR

ARTICLE 112

FIRST

The federal government, with the producing governorates and regional governments, shall undertake the management of oil and gas extracted from present fields, provided that it distributes its revenues in a fair manner in proportion to the population distribution in all parts of the country, specifying an allotment for a specified period for the damaged regions which were unjustly deprived of them by the former regime, and the regions that were damaged afterwards in a way that ensures balanced development in different areas of the country, and this shall be regulated by a law.

SECTION FOURARTICLE 112SECOND

The federal government, with the producing regional and governorate governments, shall together formulate the necessary strategic policies to develop the oil and gas wealth in a way that achieves the highest benefit to the Iraqi people using the most advanced techniques of the market principles and encouraging investment.

Korea (Republic of) 1948 (rev. 1987)

CHAPTER IXARTICLE 120

1. Licenses to exploit, develop or utilize minerals and all other important underground resources, marine resources, water power, and natural powers available for economic use may be granted for a period of time as prescribed by law.

2. The land and natural resources shall be protected by the State, and the State shall establish a plan necessary for their balanced development and utilization.

CHAPTER IXARTICLE 121

1. The State shall endeavor to realize the land-to-the-tillers principle with respect to agricultural land. Tenant farming shall be prohibited.

2. The leasing of agricultural land and the consignment management of agricultural land to increase agricultural productivity and to ensure the rational utilization of agricultural land or due to unavoidable circumstances, shall be recognized as prescribed by law.

Kuwait 1962 (reinst. 1992)

PART IARTICLE 21

All of the natural wealth and resources are the property of the State. The State shall preserve and properly exploit those resources, heedful of its own security and national economy requisites.

Kyrgyzstan 2010 (rev. 2016)

SECTION IARTICLE 12

5. The land, its resources, airspace, waters, forests, flora and fauna, as well as other natural resources shall be the exclusive property of the Kyrgyz Republic; these shall be used for the purpose of preserving a unified environmental system as the basis of life and activity of the people of Kyrgyzstan and shall enjoy special protection from the State.

Land may also be in private, municipal and other forms of ownership except for pastures which may not be in private propert

Norway 1814 (rev. 2016)

EARTICLE 112

Every person has a right to an environment that is conducive to health and to natural surroundings whose productivity and diversity are preserved. Natural resources should be made use of on the basis of comprehensive long-term considerations whereby this right will be safeguarded for future generations as well.

Oman 1996 (rev. 2011)

CHAPTER TWOARTICLE 11

The Economic Principles

[...]

•All natural wealth and resources thereof are the property of the State, which shall preserve and utilise them in the best manner taking into consideration the requirements of the security of the State and the interests of the national economy. No concession or investment of any public resource of the Country shall be granted except by virtue of a law, for a limited period of time, and in a manner that preserves national interests.

South Africa 1996 (rev. 2012)

CHAPTER 224

Everyone has the right-[...]

b.to have the environment protected, for the benefit of present and future generations, through reasonable legislative and other measures that-

[...]

iii.secure ecologically sustainable development and use of natural resources while promoting justifiable economic and social development.

Timor-Leste 2002

PART IVTITLE IARTICLE 139NATURAL RESOURCES

1. The resources of the soil, the subsoil, the territorial waters, the continental shelf and the exclusive economic zone, which are essential to the economy, shall be owned by the State and must be used in a just and equitable (iqualit6ia) manner in accordance with national interests.

2. The conditions for the exploitation of the natural resources referred to in number 1 above must lend themselves to the establishment of obligatory financial reserves, in accordance with the law.

3. The exploitation of the natural resources shall preserve the ecological balance and prevent destruction of ecosystems.

Tunisia 2014

TITLE ONEARTICLE 13

Natural resources belong to the people of Tunisia. The state exercises sovereignty over them in the name of the people. Investment contracts related to these resources shall be presented to the competent committee in the Assembly of the Representatives of the People. The agreements concluded shall be submitted to the Assembly for approval.

Indonesia 1945 (reinst. 1959, rev. 2002)

CHAPTER XIVARTICLE 33

The economy shall be organized as a common endeavour based upon the principles of the family system.

Sectors of production which are important for the country and affect the life of the people shall be under the powers of the State.

The land, the waters and the natural resources within shall be under the powers of the State and shall be used to the greatest benefit of the people.

The organisation of the national economy shall be conducted on the basis of economic democracy upholding the principles of togetherness, efficiency with justice, continuity, environmental perspective, self-sufficiency, and keeping a balance in the progress and unity of the national economy.

Further provisions relating to the implementation of this article shall be regulated by law.

